UMEÅ UNIVERSITET

Ramverk för externa forskningsutvärderingar vid Umeå universitet

Innehåll

Ramverk för externa forskningsutvärderingar vid Umeå universitet 1
Inledning 2
Syfte 2
Nivåer för utvärderingar 2
Nivå 1 – där forskningen sker 3
Övergripande ordning och process 3
Utvärderingspanelerna 3
Underlag för bedömning 4
Ansvars- och rollfördelning 4
Nivå 2 – Universitetsövergripande tema-utvärderingar 6
Frekvens 6
Val av tema 6
Utvärderingspanel 6
Uppdrag 7
Underlag för bedömning 7
Ansvars- och rollfördelning 7

UMEÅ UNIVERSITET

Inledning

Forskningens kvalitet upprätthålls och utvecklas löpande genom en mängd interna och externa kvalitetssäkringsprocesser i alla stadier av forskningsprocessen. Ett viktigt komplement till dessa är att återkommande låta externa sakkunniga utvärdera forskningens kvalitet och förutsättningar inom en viss miljö eller process, som underlag för åtgärder och beslut för att stärka forskningens kvalitet.

Genomlysningar av forskning och forskningsmiljöer ur nationellt och internationellt perspektiv med stöd av extern kollegial granskning ingår därför i Policy för kvalitetsutveckling och kvalitetssäkring av forskning vid Umeå universitet (FS 1.2.3-1122-23), vilket även svarar mot en av de grundläggande komponenterna i Sveriges universitets- och högskoleförbunds ramverk.

För att pröva och utvärdera former för sådana genomlysningar genomfördes pilotprojektet Kvalitetsdrivande forskningsutvärderingar vid Umeå universitet år 2023–2025. Med utgångspunkt i pilotprojektet utgör föreliggande dokument ett ramverk för kvalitetsdrivande forskningsutvärderingar vid Umeå universitet från 2026 framåt.

Syfte

I linje med universitetets vision, strategiska mål och Policy för kvalitetsutveckling och kvalitetssäkring av forskning ska Umeå universitets återkommande kollegiala externa utvärderingar främja forskningens kvalitet och genomslag i akademi och samhälle samt forskningsmiljöernas utveckling och förnyelse.

Utvärderingarna ska ge fördjupad insikt om styrkor, svagheter, möjligheter och utmaningar som underlag för åtgärder och beslut för att stärka forskningens kvalitet. Detta ska ske genom:

- processer av kritisk självreflektion inom berörda enheter
- externa sakkunnigas bedömning av resultat, förutsättningar och strategier för att främja högkvalitativ forskning samt insiktsfull och användbar återkoppling till berörda enheter
- användning av utvärderingarna som stöd för fortsatt kvalitetsutveckling av forskning, såväl inom berörda verksamheter som vid universitetet som helhet.

Nivåer för utvärderingar

Återkommande utvärderingar enligt detta ramverk ska ske på två nivåer:

1) Den nivå där forskningen sker, dvs. institutionsnivån eller motsvarande.
2) Universitetsövergripande med teman som har betydelse för kvaliteten i hela lärosätets forskningsverksamhet.

Därutöver kan externa utvärderingar på olika nivåer initieras på förekommen anledning. Sådana bör i möjligaste mån samordnas med planerade utvärderingar enligt detta ramverk samt genomföras med ett motsvarande kvalitetsdrivande syfte.

Nivå 1 – där forskningen sker

Övergripande ordning och process

Alla enheter vid Umeå universitet där forskning bedrivs (institutioner eller motsvarande) ska genomgå kollegial extern granskning minst en gång per åttonde år.

Fakultetsnämnderna beslutar i vilken ordning fakultetens institutioner eller motsvarande ska utvärderas, hur den långsiktiga tidsplanen ska se ut samt vilken storlek det bör vara på respektive utvärderingspanel. Den långsiktiga planen ska även innehålla övriga externa och interna utvärderingar som berör forskningen vid fakulteten såtillvida de är kända. Innan nämnderna fattar beslut ska samtliga planer beredas av FOSTRA i syfte att identifiera eventuella synergimöjligheter eller behov av samordning över fakultetsgränser.

Lärarhögskolan ska föreslå hur utbildningsvetenskaplig forskning bör utvärderas, efter samråd med berörda fakulteter.

Om en forskningsenhet eller forskningsområde ska genomgå extern utvärdering som initieras av annan part, till exempel Vetenskapsrådet, kan det ersätta egeninitierad extern utvärdering. I sådant fall krävs dock att utvärderingen i huvudsak motsvarar de komponenter som omfattas av Policy för kvalitetsutveckling och kvalitetssäkring av forskning vid Umeå universitet, eller kompletteras med inslag som saknas i den externa partens utvärdering. Motsvarande anpassning och samordning kan göras med egeninitierade externa utvärderingar som sker i annan ordning, t.ex. utvärdering av centrum. Fakultetsnämnden beslutar om sådana anpassningar i samråd med FOSTRA.

Utvärderingspanelerna

Sammansättning och kompetensprofil

- Panelernas storlek är avhängig utvärderingsenhetens storlek och ämnesmässiga bredd. Panelerna bör minst utgöras av tre sakkunniga varav en är ordförande.

- De sakkunniga ska vara professorer eller ha motsvarande kompetens inom områden relevanta för utvärderingsenheten och ha erfarenhet av akademiskt ledarskap eller annat forskningsstrategiskt arbete. I panelen ska ingå sakkunniga som är verksamma i och har sin huvudsakliga erfarenhet från ett annat land.

- Ordförande i panelen ska ha god kännedom om det svenska forskningssystemet och erfarenhet av akademiskt ledarskap eller annat forskningsstrategiskt arbete från minst institutionsnivå eller motsvarande.

- Varje panel ska bestå av både kvinnor och män och en jämn könsfördelning ska eftersträvas. Undantag ska motiveras.

- Det får inte föreligga jäv mellan sakkunniga och utvärderingsenheten som kan ifrågasätta förtroendet för utvärderingens opartiskhet.

Uppdrag

Utvärderingspanelen ska under ledning av ordförande

- identifiera utvärderingsenhetens styrkor, svagheter, utmaningar och möjligheter avseende strategier, förutsättningar och resultat inom forskningen

- formulera observationer och rekommendationer som underlag för fortsatt kvalitetsutveckling av forskning.

Utvärderingspanelen genomför sitt uppdrag genom att ta del av de samlade underlagen, genomföra ett platsbesök med intervjuer samt skriva en rapport. Om utvärderingsenheten eller fakultetsnämnden har identifierat ett område där det finns särskilt stora behov av återkoppling ska bedömningspanelen beakta detta.

Underlag för bedömning

- En beskrivande och reflekterande självvärdering som adresserar komponenterna i Policy för kvalitetsutveckling och kvalitetssäkring av forskning vid Umeå universitet, inklusive beskrivningar av forskningens genomslag i samhället. Utvärderingsenheterna eller fakultetsnämnderna kan med fördel identifiera områden som är särskilt angelägna att få återkoppling på.

- Platsbesök

- Dataunderlag och eventuellt annat underlag som ger en bild av utvärderingsenhetens profil, förutsättningar och resultat över tid.

Ansvars- och rollfördelning

Rektors ansvar:

- Fastställa övergripande ramar för återkommande kollegiala externa utvärderingar

- Årligen följa upp utvärderingarna, inom ramen för övrig verksamhetsuppföljning

- Där så är relevant, använda resultat och rekommendationer som underlag för kvalitetsutveckling bredare inom universitetet

FOSTRA:s ansvar:

- Samordna fakultetsnämndernas och Lärarhögskolans långsiktiga tidsplaner för kollegial extern utvärdering, med hänsyn till andra utvärderingar med externa inslag som genomförs vid universitet

- Återkommande diskutera utvärderingarnas resultat och efterföljande åtgärdsarbete i syfte att lära över fakultetsgränserna samt fånga upp behov av universitetsgemensamt utvecklingsarbete

- Systematiskt följa upp formen och tidsplanerna för utvärderingarna och vid behov föreslå justeringar.

Fakultetsnämndernas ansvar:

- Säkerställa att samtliga institutioner och enheter där forskning bedrivs inom fakulteten omfattas av återkommande kollegiala externa utvärderingar i enlighet med detta ramverk, Policy för kvalitetsutveckling och kvalitetssäkring av forskning vid Umeå universitet samt de universitetsgemensamma vägledningar som tillhandahålls.

- Säkerställa att de observationer och rekommendationer som externa utvärderingar ger upphov till systematiskt analyseras och används som underlag för kvalitetsutveckling och strategiska beslut, samt att åtgärdsarbetet dokumenteras och följs upp.

Lärarhögskolans ansvar:

- Föreslå hur utvärdering av den utbildningsvetenskapliga forskningen ska omfattas av kollegial extern utvärdering under åttaårsperioden, efter samråd med berörda fakulteter.

- Säkerställa att de observationer och rekommendationer som utvärderingar av utbildningsvetenskaplig forskning ger upphov till systematiskt följs upp, tas hand om och används som underlag för forskningens utveckling. Informationen ska tillgängliggöras och utgöra underlag för strategiska beslut och prioriteringar.

Planeringsenhetens ansvar:

- Utarbeta och tillhandahålla universitetsgemensamma vägledningar och metodstöd i samråd med FOSTRA

- Att i samarbete med fakultetskanslierna anordna regelbundna återföringskonferenser när tillräcklig kritisk massa av utvärderingar har genomförts.

Enheten för forskningsstöd och samverkan ansvarar för att:

- Ge stöd avseende beskrivningar av forskningens genomslag i samhället
- Återkommande inhämta synpunkter och perspektiv från aktörer utanför akademin som en del av uppföljning och utvärdering av samverkan och hur kunskap och kompetens kommer samhället till nytta.

Samtliga nivåers ansvar:

- Systematiskt fånga upp och ta hand om observationer och rekommendationer som utvärderingarna ger upphov till
- Tillgängliggöra information om utvärderingarna för interna och externa målgrupper.

Kostnadsfördelning:

- Arvoden till sakkunniga i panelerna finansieras på universitetsgemensam nivå
- Resor, boende och övriga kostnader finansieras på fakultetsnivå

Nivå 2 – Universitetsövergripande tema-utvärderingar

Frekvens

Universitetsövergripande utvärderingar med teman som har betydelse för kvaliteten i hela lärosätets forskningsverksamhet ska återkommande genomföras utifrån behov. Den rekommenderade frekvensen är var fjärde år.

Val av tema

Teman för utvärdering beslutas av rektor efter en kollegial beredningsprocess i FOSTRA och ledningsrådet. Teman bör omfatta aspekter av forskningens förutsättningar över hela universitet och vara kopplade till universitetets vision.

Utformning och genomförande av utvärderingarna är avhängigt val av tema. För varje temautvärdering ska en projektgrupp med relevant kompetens för temat tillsättas och ansvara för planering, genomförande och uppföljning av temautvärderingen.

Utvärderingspanel

Sammansättning och kompetensprofil

En panel med för temat sakkunniga experter utses. Panelens kompetensprofil ska definieras av projektgruppen. Oavsett tema gäller att:

- Utvärderingspanelen ska bestå av minst tre sakkunniga, varav en är ordförande.

- Varje panel ska bestå av både kvinnor och män och en jämn könsfördelning ska eftersträvas. Undantag ska motiveras.

- Det får inte föreligga jäv mellan sakkunniga och Umeå universitet, det vill säga sakkunniga ska inte ha en anknytning till Umeå universitet som kan ifrågasätta förtroendet för utvärderingens opartiskhet.

Uppdrag

Panelen har under ledning av ordförande i uppdrag att

- identifiera styrkor, svagheter, möjligheter och utmaningar vid Umeå universitet gällande det valda temat
- formulera observationer och rekommendationer som stöd för fortsatt kvalitetsutveckling och främjande av högkvalitativ forskning vid Umeå universitet i relation till det valda temat.

Utvärderingspanelen genomför sitt uppdrag genom att ta del av underlag, genomföra ett platsbesök med intervjuer samt skriva en rapport.

Underlag för bedömning

- En eller flera beskrivande och reflekterande självvärderingar som adresserar temat.

- Platsbesök

- Dataunderlag och annat underlag som ger en bild av temat, dess, förutsättningar och resultat.

Ansvars- och rollfördelning

Rektors ansvar

- Fastställa tema och övergripande ramar för utvärderingen
- Fastställa budgetram och besluta om finansiering
- Avge en beskrivande och reflekterande självvärdering ur universitetsledningens perspektiv samt i övrigt samordna självvärderingsarbetet
- Inom ramen för övrig verksamhetsuppföljning, årligen följa upp arbetet med de genomförda temautvärderingarna

- Använda resultat och rekommendationer som underlag för kvalitetsutveckling av forskning inom universitetet

FOSTRA:s ansvar

- Delta i beredningen inför beslut om temautvärderingar och i övrigt fungera som referensgrupp under utvärderingens gång
- Systematiskt följa upp formen för temautvärderingarna och vid behov föreslå justeringar.

Fakultetsnämndernas ansvar

- Säkerställa att fakulteten bidrar till självvärderingsarbetet och att de underlag som behövs tas fram
- Säkerställa att analys- och åtgärdsarbete baserat på utvärderingens rekommendationer genomförs
- Följa upp analys- och åtgärdsarbetet inom ramen för övrig verksamhetsuppföljning

Universitetsdirektörens ansvar

- Utse en projektgrupp och ge gruppen uppdrag att planera och genomföra utvärderingen i samråd med FOSTRA och universitetsledningen
- Uppdra till berörda förvaltningsenheter att bidra till självvärderingsarbetet och ta fram övriga underlag som behövs
- Säkerställa att analys- och åtgärdsarbete baserat på utvärderingens rekommendationer genomförs
- Följa upp analys- och åtgärdsarbetet inom ramen för övrig verksamhetsuppföljning

Planeringsenhetens ansvar

- Samråda med FOSTRA och i övrigt bereda ärendet inför beslut av rektor
- Utarbeta och tillhandahålla universitetsgemensamma vägledningar och metodstöd i samråd med FOSTRA
- Att i samarbete med fakultetskanslierna anordna regelbundna återföringskonferenser när tillräcklig kritisk massa av utvärderingar har genomförts.

Samtliga nivåers ansvar

- Systematiskt fånga upp och ta hand om rekommendationer som de temautvärderingarna ger upphov till
- Tillgängliggöra information om granskningarna för relevanta intressenter.